

Motion till riksdagen 2016/17:2973

av **Johanna Jönsson m.fl. (C)**

Bättre mottagande och snabbare etablering

Sammanfattning

Sedan många decennier tillbaka kommer människor till Sverige för arbete, för studier, för kärlek eller för skydd. Det är någonting vi som land måste ta vara på. Med en välfungerande politik för integration och etablering kan Sverige bli ett välkomnande land för nya invånare.

Det är viktigt att se hur starkt positivt migration kan bidra till mottagarlandet. Väl hanterad migration innebär kompetensförsörjning, stärker handel samt bidrar med en mångfald av perspektiv och bakgrunder på arbetsplatser, i utbildningar och i nyföretagande. Det finns mängder av exempel på hur invandrare – både i Sverige och i andra länder – har burit på absolut nödvändig nyckelkompetens för att föra samhället framåt. Studenter som hittat banbrytande resultat. Företagare som lagt grunden till svenska framgångssagor. Folkbildare, verksamhetsutvecklare, kulturpersonligheter. Det är den potential vi måste sträva efter att ta vara på hos varje människa som lever och verkar i Sverige.

Men vi är inte där vi borde vara. Den senaste tiden har visat att Sveriges mottagandekapacitet har tydliga brister. Etableringen fungerar inte. För många utrikes födda går utan arbete, utbildning och bostad. Det tar för lång tid att bli en del av samhället och system har tillåtits svälla så att migrationen medför stora offentliga kostnader.

Sverige behöver en politik för integration som ser problem och hittar lösningar. Centerpartiet tror inte att lösningen är stängda gränser. Vi tror inte heller att utmaningarna är omöjliga och problemen eviga. Med närodlad politik, frihetliga reformer och en ambitiös liberal reformagenda kan integrationen vändas från utmaning till framgång.

Vi behöver reformera arbetsmarknaden. Vi behöver sänka trösklarna både för att få jobb och för att skapa jobb. Vi behöver stärka utbildning och humankapital. Vi behöver validera och ta vara på den kompetens som finns. Vi behöver öka utbudet av bostäder och rörligheten på bostadsmarknaden. Vi behöver minska krångel, byråkrati och kostnader. Vi behöver ta vara på kommunernas vilja och förmåga att bidra till en effektiv etablering. Vi behöver öka trygghet och respekt för lag och ordning i hela landet.

Det finns ingen brist på utmaningar. Däremot saknas en vilja att genomföra de nödvändiga reformerna. Centerpartiet tar ansvar för att ta Sverige framåt. Vi bidrog till uppgörelsen om migration, mottagande och etablering i oktober 2015, och fortsätter att efterfråga breda, framåtsyftande överenskommelser för bättre politik.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sträva mot ett öppnare Sverige där alla som får uppehållstillstånd i Sverige på ett snabbt och effektivt sätt kan bli en del av samhället och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna behovet av reformer av arbetsmarknad, bostadsmarknad, mottagandesystem med mera och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett gott företagsklimat för integrationen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man kan flytta etableringen till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudregeln ska vara att asylsökande får arbeta och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för företag att erbjuda praktikplats åt asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta löneutbetalning till asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka kravet på anställningstid för spårbyte och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga tiden efter avslag som man kan ansöka om spårbyte och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra spårbyte även för högre studier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sträva efter fler enkla jobb så att fler kan komma in på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över turordningsreglerna och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna RUT som ett sätt att stärka integrationen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ersättningsystemen ur ett integrations- och etableringsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka nyanländas kunskaper och bättre ta till vara den kompetens som finns och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en grundutbildning för nyanlända kan genomföras och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur sfi-utbildningarna kan bli mer yrkesanpassade och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en sfi-peng och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta kommunerna anlita folkhögskolor som utförare av språkintröduktion och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta asylsökande påbörja språkstudier under asylprocessen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högre utbildning ska ge möjlighet till permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man kan införa en tidigare och bättre inventering av utbildning och kompetens och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man ytterligare kan stärka validering av kompetenser och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna för personer att arbeta inom vården medan de lär sig svenska och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att friskolor ska ha samma möjligheter som kommunala skolor att ta emot nyanlända barn och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tillfälliga regellättnader för skolor och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra en snabb väg in på yrkesutbildningar utan gymnasieexamen alternativt med examen på engelska och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillfälligt göra avsteg från kravet på behöriga lärare och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man kan höja kompetensen i att undervisa nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av fjärrundervisning för att underlätta integration och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en professionalisering av gode män och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lätta på kravet på högskoleutbildning för personal i barn- och ungdomsvården och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta myndigheter i högre grad dela uppgifter om ensamkommande och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lätta på kraven för att tillhandahålla utbildning för nya familjehem och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man kan schablonisera särskilda bidrag och tillkännager detta för regeringen.

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta att kommuner ger bistånd utan biståndsprövning i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta privattandläkare att behandla asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur mottagandeansvaret kan flyttas till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge bättre förutsättningar för studieförbund att bedriva verksamhet för flyktingar och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur föreningar och frivilliga kan erbjuda en väg in i samhället för nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra möjligheterna för civilsamhället att bidra till integration och ökad delaktighet i samhället och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Sverige har inte alltid varit ett invandringsland. Under större delen av Sveriges historia har det varit ett land med ganska liten invandring och en ganska liten utrikesfödd befolkning. Från mitten av 1800-talet till 1920-talet flyttade en och en halv miljon svenskar till andra länder, främst USA, där de kunde bli nybyggare i ett land som bättre lät dem ta vara på sin kompetens.

Runt mitten av förra århundradet var migrationen mycket begränsad. Både in- och utvandringen var låg, och en stor andel ägde rum mellan de nordiska länderna. Men efter andra världskriget började Sverige omformas till ett invandringsland. Arbetskraft från övriga Europa kom hit och byggde Sverige starkare. På slutet av 1960-talet begränsades möjligheten för människor att arbeta i Sverige av den socialdemokratiska regeringen, och efter det har anhöriga samt skyddsbehövande varit de dominerande grupperna av invandrare i Sverige.

Vi vill värna människors möjlighet att söka skydd. När dagens system inte är anpassade efter verkligheten anser vi att det är systemen som ska göras om. Därför har vi föreslagit stora reformer för att minska kostnaderna, öka mottagningskapaciteten, korta vägen till jobb och värna rätten att söka asyl.

Ett historiskt stort mottagande under de senaste åren kräver att vi genomför strukturreformer så att de nyanlända i morgon kan ta sina första steg ut på de svenska arbets- och bostadsmarknaderna. Då stärks den svenska ekonomin, motsättningar minskar och vi kan behålla vår öppenhet mot omvärlden.

Under hösten 2015 tog Sverige emot sammanlagt 126 000 asylsökande varav nästan 30 000 var ensamkommande barn och ungdomar. Det skapade en mycket ansträngd situation där ansvariga myndigheter, kommuner och frivilliga krafter sattes under stor press. Det blev oerhört uppenbart att Sveriges system inte var eller är byggda för ett så stort mottagande.

När regeringen bjöd in till blocköverskridande samtal höll vi i Centerpartiet därför en konstruktiv linje för att ta ansvar för breda uppgörelser om viktiga frågor. Vi deltog i

och bidrag till den hittills enda migrationsuppgörelse som slutits över blockgränsen sedan valet 2014.

Regeringen och allianspartierna kom överens om ett antal åtgärder för att få ordning och reda i mottagandet, bättre etablering och dämpade kostnadsökningar. Centerpartiet fick igenom viktiga förhandlingssegrar, såsom en utvidgning av RUT-avdraget, fler YA-jobb och fler lagliga vägar. Andra delar av migrationsöverenskommelsen i oktober innebar för Centerpartiet svårare åtgärder, som till exempel en övergång till fler tillfälliga uppehållstillstånd och ökade försörjningskrav för anhöriginvandring. Vi fick dock in viktiga undantag från skärpningarna, till exempel att barn och barnfamiljer fortsatt skulle få permanenta uppehållstillstånd.

Efter uppgörelsen har regeringen genomfört kraftiga begränsningar av möjligheten att söka asyl i Sverige. Det är förslag som inte bara begränsar öppenheten och försämrar för asylsökande och gränsregioner. De gör också mottagandet dyrare och mer byråkratiskt och riskerar att bli kontraproduktiva när det gäller integrationen.

Centerpartiet är bekymrat över konsekvenserna av id-kraven, både för flyktingarna och asylrätten, men också för näringslivet och pendlingen. De ytterligare stegen mot fler kategorier av tidsbegränsade uppehållstillstånd och kraftiga begränsningar av rätten till familjeåterförening är djupt problematiska. Regeringens politik innebär kortvariga tidsbegränsade uppehållstillstånd som ska omprövas ofta och kraftiga begränsningar i flyktingars och skyddsbehövandes möjlighet till familjeåterförening.

De förändringar som regeringen har genomfört kommer att få negativa konsekvenser, inte bara för öppenheten utan även för etableringen. De minskar både möjligheten för utsatta människor att söka asyl och möjligheten för de som får asyl att etablera sig i samhället. De gör byråkratin krångligare och mer omfattande, de gör vägen till jobb längre och de splittrar barnfamiljer. Det är också någonting som flera remissinstanser påtalat.

För att kunna bevara öppenheten, värna ett effektivt mottagande och skapa en bättre etablering krävs många reformer, men det krävs andra reformer än regeringens begränsningspolitik.

Centerpartiet står fortsatt bakom uppgörelsen vi slöt i oktober. Vi kommer också att fortsätta att delta i diskussioner om regeringen kallar till sådana. Vi är alltid beredda att samarbeta brett för att nå ytterligare överenskommelser. Sverige behöver breda uppgörelser om migrationspolitiken, för att stärka mottagandekapaciteten och förbättra integrationen, för att korta handläggningstiderna och få ned kostnaderna och för att bibehålla öppenheten på ett långsiktigt hållbart sätt.

Vi kan i dag konstatera att både mottagandet av flyktingar och integrationspolitiken är illa organiserade och i stora delar har misslyckats. Det krävs ett betydande reformarbete för att undvika ett växande utanförskap. För detta krävs en ny arbetslinje i migrations- och integrationspolitiken som undanröjer byråkratiska hinder och trösklarna in på arbetsmarknaden. Det är nödvändigt för att nyanlända snabbare ska komma in på arbetsmarknaden, få en bostad och bli en del av samhället.

Svensk arbetsmarknad är tudelad. Särskilt nyanlända och personer med kort utbildning är arbetslösa i högre grad än andra. Sverige har också EU:s lägsta andel enkla jobb. Dessa två fenomen – svårigheterna för nyanlända och personer med kort utbildning att få in en fot på arbetsmarknaden och bristen på enkla jobb – hänger ihop.

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda är lägre än bland inrikes födda. Läst är den bland lågutbildade och personer som nyligen kommit till Sverige.

Sysselsättningsgraden ökar när vistelsetiden i Sverige ökar men når aldrig upp till

samma nivå som bland inrikes födda. Mest problematisk är situationen för personer som saknar gymnasieutbildning.

Utmaningen i Sverige är stor. Vi har bland världens stelaste arbetsmarknadsregleringar. Rörligheten mellan jobb är liten och trösklarna för att få sin första fot in är höga. Vi har på flera sätt ett tudelat samhälle. Den tudelningen vill Centerpartiet bryta.

Sänkta trösklar

Det viktigaste för att motverka att dagens utanförskap växer, biter sig fast och blir permanent är jobb och företagande. Då krävs det att trösklarna till arbetsmarknaden sänks, att man möjliggör företagande och att det blir lättare att anställa.

Företagande är ett utmärkt sätt för många nyanlända att etablera sig. Det handlar främst om bättre företagsklimat överlag. Men minskat regelkrångel, rådgivning och möjligheter till startfinansiering är särskilt viktigt för dem som inte har svenska som modersmål eller som saknar kontaktnät i Sverige. Centerpartiet vill därför alltid sträva efter att minska regelkrångel och underlätta att driva företag i Sverige.

Antalet deltagare i etableringsuppdraget väntas öka från 50 000 till 100 000 personer mellan 2016 och 2020. Kostnaderna väntas mer än fördubblas, från cirka 4 miljarder till 9 miljarder. Etableringsuppdraget är på väg att bli en av de största offentliga utgifterna. Samtidigt har den inte lyckats leverera resultat. Centerpartiet vill därför riva upp etableringsreformen och flytta tillbaka ansvaret till kommunerna. Givetvis ska statens finansiering inte lämpas över på kommunerna, utan kostnaderna för nyanlända ska fortsatt täckas.

Det finns byråkratiska hinder i dag med utbetalningar, arbetstillstånd och mycket annat. Dem vill vi ta bort. Fler ska kunna få jobb eller praktik redan under asyltiden. Skapa möjlighet för asylsökande att få löneutbetalning till kort, t.ex. genom att möjliggöra för arbetsgivare att stoppa in pengar på de ICA-kort till vilka asylsökande får sin dagersättning. I dag gör svårigheten för asylsökande att öppna bankkonto, och för arbetsgivare att betala ut lön, att asylsökande som hade kunnat få jobb redan under asyltiden inte anställs.

Reglerna för spårbyte gör det i dag möjligt för asylsökande som får avslag på sin asylansökan att i stället få arbetstillstånd och få stanna som arbetskraftsinvandrare. Det är en mycket värdefull möjlighet som gör att personer som kan bidra till Sverige får möjlighet att göra det även om de inte har skyddsskäl.

Det är viktigt att det fortsätter finnas en möjlighet att göra spårbyte från asylinvandring till arbetskraftsinvandring. Möjligheten till spårbyte är dock för snäv. Den möjligheten bör finnas långt tidigare. I dag måste man ha haft samma arbete – till kollektivavtalsenliga villkor – i minst fyra månader. Har man arbetat i tre och en halv månad har man ingen chans att få stanna och arbeta i Sverige om ens asylansökan avslagits. Centerpartiet vill att man ska kunna ansöka om spårbyte från dag ett. Den som har ett arbete i Sverige ska kunna få stanna.

Som ett första steg bör tiden minskas från fyra månader till en månad.

Tidsramen från avslag till att ansökan om spårbyte ska lämnas in bör också utökas så att det blir lättare för fler att ansöka om att få stanna och arbeta.

Möjligheten att byta spår bör utökas så att man kan genomföra ett spårbyte för högre utbildning.

Som nyanländ utan kunskaper i svenska och referenser kan det vara svårt att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden där löneläget är högt. För den som behöver stärka sin kompetens är det svårt att få börja på en arbetsplats med lägre lön, vilket gör det svårt att klara konkurrensen på arbetsmarknaden. Det ska vara möjligt att arbeta till lägre lön samtidigt som man lär sig språket och utvecklar sin kompetens. De så kallade YA-jobben är ett sätt att möjliggöra det här.

Dagens arbetsrätt ökar risken, och därmed den förväntade kostnaden, av att anställa. Det missgynnar särskilt personer vars kompetens är svårbedömd, till exempel utlandsfödda som inte har gått i skolan i Sverige. Därför är den orättvisa arbetsrätten också ett hinder för integration. Därför behöver turordningsreglerna ses över.

RUT har varit en framgångssaga för jobben, ekonomin och inte minst integrationen.

Centerpartiet har fått igenom en breddning av RUT-avdraget till att omfatta trädgårdsarbete, flyttjänster och it-tjänster i hemmet (RIT-avdrag). Uppåt hälften av alla anställda inom RUT-företagen är utlandsfödda och vi vill ytterligare utveckla RUT för att fler ska kunna få jobb.

Det är viktigt för integrationen och jobben att RUT-reformen värnas så att fler får komma in på arbetsmarknaden.

Föräldrapenningen bör reformeras för att sänka kostnader och gynna föräldrarnas etablering på arbetsmarknaden. Det finns också skäl att titta närmare på andra ersättningssystem och hur de kan utformas på ett bättre sätt.

Utbildning för nyanlända

Även om sänkta trösklar för arbete, företagande och nyanställning är bland det viktigaste kommer det inte att räcka. Det krävs omfattande insatser för att öka kunskaper och kompetens, att bättre ta till vara den kompetens som redan finns genom valideringar och att komplettera kunskap så att den passar bättre på svensk arbetsmarknad.

Grundutbildning med utökad samhällsorientering, föräldraskapsutbildning och hälsoundersökning tidigt i asylprocessen, även för ensamkommande i gymnasieålder. Utbildningen ska vara obligatorisk såtillvida att man får nedsatt dagersättning om man inte deltar.

Svenska för invandrare-utbildningarna (sfi) behöver bli mer yrkesanpassade. Centerpartiet förordar därför att landets kommuner och regioner samverkar för att se till så att yrkesanpassad sfi (sfx/sfy) finns tillgå i hela landet. Här kan ny teknik och fjärrundervisning vara viktiga instrument för att tillgodose behoven.

Kvaliteten i sfi är otillräcklig, samtidigt som vissa privata och ideella utbildningsanordnare visat sig framgångsrika i att lära ut språk. Idag har dock studerande inom sfi inte möjlighet att välja en annan utbildningsanordnare än kommunen eller de anordnare kommunen upphandlat. Centerpartiet föreslår därför att det införs en sfi-peng. Alla som uppnår vissa grundläggande krav får möjlighet att erbjuda sfi-undervisning. Den som ska lära sig svenska får sedan möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill studera, och utbildningsanordnaren får betalt genom en typ av skolpeng.

I dag kan språkintröduktion enligt skollagen bara erbjudas av kommunal eller enskild huvudman. Begränsningen är särskilt olycklig mot bakgrund av den press som nu sätts på skolväsendet efter flyktingströmmen. På folkhögskolorna kan nyanlända

erbjudas både boende och en individuellt anpassad utbildning. För att svara upp till behovet av fler platser för nyanlända ungdomar på språkintröduktion behöver även folkhögskolorna kunna bli anordnare. Därför bör kommunerna ges rätten att som skolhuvudmän anlita folkhögskolor som utförare av språkintröduktion.

Centerpartiet har föreslagit obligatorisk grundutbildning med bland annat stöd att inventera, validera och komplettera kompetens tidigt i asylprocessen. I dag får asylsökande vänta på beslut om uppehållstillstånd innan hen tillåts påbörja språkstudier. För en läkare eller sjuksköterska är språkkunskaper första steget i valideringsprocessen – det tar i sin tur i genomsnitt ca 18 månader att få relevanta språkkunskaper.

Samtidigt som Sverige lider av brist på sjuksköterskor är det inte ovanligt att det tar över 30 månader innan en vårdutbildad kan börja arbeta i Sverige, till stor del på grund av kravet på uppehållstillstånd innan språkstudier. Begränsningen framstår som särskilt ogenomtänkt då välutbildad vårdpersonal till stor del utgörs av asylsökande från Syrien vilket innebär att det är mycket troligt att de får uppehållstillstånd. Istället för att vänta ett år ska nyanlända kunna inleda studier i sfi eller svenska för yrkesutbildade (sfx) under asylprocessen. Sfx kopplat till vårddyrket bör också kunna erbjudas enklare via fjärrundervisning genom att göra fjärrundervisning på entreprenad tillåtet. Centerpartiet vill därför att asylsökande ska kunna påbörja språkstudier genom sfi eller sfx under asylprocessen.

Många flyktingar som kommer till Sverige har en akademisk bakgrund som behöver slutföras eller kompletteras. Det är en styrka för oss som land. De som har studerat och kan fortsätta att studera har en mycket kortare väg till arbetsmarknaden och kommer lätt att kunna försörja sig själva och bidra till vårt välförstånd.

Men med de nya reglerna för tillfälliga uppehållstillstånd måste asylsökande kunna visa att de kan försörja sig för att få stanna i Sverige permanent. För andra blir möjligheten till spårbyte till ett arbete det som ger ett uppehållstillstånd. När alla möjligheter att stanna i Sverige hänger på arbete blir högskola eller annan utbildning ett omöjligt alternativ för många.

Centerpartiet vill se över reglerna så att högskolestudier kan ge permanent uppehållstillstånd på samma sätt som arbete kan. Centerpartiet vill också att spårbyte ska möjliggöras till högre studier. Åtgärder för att underlätta för flyktingar bör kunna rymmas inom åtgärder för att öka internationaliseringen inom högre utbildning.

Kompletterande utbildningar är avgörande för personer med en utländsk akademisk examen eller yrkeserfarenhet som inte är direkt överförbar till svensk arbetsmarknad. Fler utbildnings- och yrkesområden än i dag bör ges tillgång till kompletterande utbildning. Detta är mycket viktigt i kombination med snabbare inventering och validering av kompetenser och utbildning.

Under grundutbildningen bör man även få stöd med att inventera, validera och komplettera sin kompetens. Utifrån inventering av kunskap bör en nationell databas upprättas dit företag som söker personal kan vända sig.

Många som kommer till Sverige har såväl utbildning som lång arbetslivserfarenhet. Inte sällan i yrken som vi idag ser ett stort behov av i Sverige, som läkare, ingenjörer och andra specialister. Enligt en inventering från Arbetsförmedlingen hade 2014 över 10 000 flyktingar inom etableringsuppdraget en längre eftergymnasial utbildning, många av dem inom bristyrken. I många år har det talats om att valideringen av dessa människors meriter ska påskyndas, men i grunden är principen enkel. Processen ska börja omedelbart vid ankomst, med inventering av kompetenser, och ansvaret finnas hos Migrationsverket. De myndigheter, främst högskolorna, som i nästa steg snabbt får

uppdraget att validera och komplettera dessa kompetenser ska ha resurser och personal som möjliggör en snabb process.

Snabbare validering av utländsk kompetens kan bland annat ske genom bättre information på digitala medier och genom att i högre grad involvera universitet och högskolor. I den mån det handlar om yrken som kräver legitimationer behöver också handläggningen av sådana ske snabbare än i dag. Möjligheten att använda EU:s gemensamma regelverk som standard för validering av utländska sjukvårdsutbildningar bör undersökas. Liknande metoder behöver också utarbetas för att bättre validera andra eftergymnasiala utbildningar än de på universitetsnivå. Parallellt med att valideringen görs fordras också tät kontakt med arbetsgivare och arbetsmarknad. Det viktiga med valideringen är att klarlägga vad en människa kan och behärskar, inte att på detaljnivå undersöka skillnaderna mellan svenska och utländska universitets- och högskolekurser.

Många personer som kommer till Sverige idag har någon form av vårdutbildning. Samtidigt förväntas behovet av personal att öka inom svensk hälso- och sjukvård generellt. Långa valideringsprocesser för personer från tredjeländ hindrar dock idag landsting, kommuner och företag från att möta arbetskraftsbristen. Möjligheterna till kostnadsbesparingar är betydande med snabbare validering. Sverige skulle kunna spara mycket stora resurser om genomsnittstiden det tar för tredjeländsläkare att få ett arbete förkortas.

Det är möjligt att hitta kvalificerad vårdpersonal snabbt genom att fråga personer om de har någon vårdutbildning under den hälsoundersökning som de flesta asylsökanden genomgår. Så har man framgångsrikt arbetat i exempelvis Kalmar läns landsting.

Centerpartiet vill därför stärka möjligheterna för personer att arbeta som exempelvis vårdbiträden medan de lär sig svenska, till exempel genom att låta dem handledas av anställda som talar samma språk.

Skola för nyanlända barn

Friskolor ska ha samma möjligheter som kommunala skolor att ta emot asylsökande och nyanlända elever. Kommuner ska i större grad kunna placera elever i andra skolor än de närliggande. I kombination med detta ska distansstöd för elever på deras modersmål utvecklas.

Vi vill se tillfälliga regellättnader för bland annat skollokaler. För äldre ensamkommande bör det finnas en snabb väg in på yrkesutbildningar utan gymnasieexamen, alternativt med examen på engelska för de som kan det språket.

Sverige har en stor och ökande brist på lärare. Lärarbristen har förvärrats ytterligare då flyktingmottagandet har inneburit att 71 000 fler elever tillkommit under fjolåret. Om alla lärare ska vara behöriga kommer bristen inom tio års tid uppgå till 65 000 lärare enligt aktuella siffror från SCB. För att lösa lärarbristen, både på kort och lång sikt, måste kravet på lärarlegitimation tillfälligt slopas. Förutom att pensionerade lärare ska lockas tillbaka till skolan bör obehöriga lärare som idag arbetar inom skolan tillfälligt få dispens att sätta betyg. Den senare gruppen kan omfatta både lärare utbildade vid svenska högskolor men som saknar lärarlegitimation och vissa utrikesfödda med uppehållstillstånd som har varit lärare i sina hemländer och som kan nyttjas för hemspråksundervisning eller ämnesundervisning av elever med samma modersmål.

Centerpartiet föreslår därför att kravet på lärarlegitimation tillfälligt slopas i tre år för pensionerade lärare och i dag obehöriga lärare.

Det finns lärarkompetens bland de som kommer till Sverige och den bör tas tillvara. Dessa lärare skulle kunna undervisa elever som talar samma språk och vid sidan av det få kompletterande utbildning och valideras.

För att ytterligare möta det akut förhöjda behovet av pedagoger i skolan så kan pensionerade lärare och lärarstudenter användas som resurs.

Många kommuner vittnar om att den stora belastningen för kommunen inte är ekonomin utan pressen som sätts på medarbetare som tvingas göra mer med mindre. Lärarkyrket är ett av de mest utsatta i form av stress och arbetsbelastning. För att göra det möjligt för lärare att vara lärare som kan ägna sig åt sitt pedagogiska uppdrag föreslår Centerpartiet i likhet med Lärarförbundet att det införs lärarassistenter. Denna nya yrkesgrupp ska ägna sig åt att stödja lärare i det kringarbete som inte är undervisning: Blankett- och informationshantering, administration, assistens kring teknik, förberedande av undervisningslokaler med mera. Centerpartiet föreslår att det införs lärarassistenter för att frigöra tid för lärare att undervisa.

Bristen på lärare i allmänhet och på modersmållärare i synnerhet, är ett stort problem. Genom att tillåta fjärrundervisning på entreprenad i alla relevanta ämnen kan kompetens delas över hela landet.

Fler lärare måste ha kunskap i att undervisa nyanlända elever. Ett kompetenscentrum, som en del i det nationella institut för lärare- och skolledarkvalitet som Centerpartiet tidigare föreslagit skulle kunna skapa förutsättningar för utveckling och högre kvalitet i skolans undervisning av nyanlända elever.

I dag står fyra procent av skolorna för en tredjedel av alla nyanlända elever. Vissa skolor tar inte emot en enda. Det är inte hållbart. Ansvaret måste delas och kunskaper måste utbytas.

Bristen på lärare i allmänhet och på modersmållärare i synnerhet är ett stort problem. Att göra som regeringen och inrätta en försöksverksamhet i några enstaka ämnen och tillåta fjärrundervisning på entreprenad i modersmål och studiehandledning först hösten 2016 räcker inte. Centerpartiet har sedan länge velat tillåta fjärrundervisning på entreprenad i alla relevanta ämnen för att avhjälpa lärarbristen. För att kompetens ska kunna delas över hela landet och göras tillgänglig för fler, bör därför en försöksverksamhet för fjärrundervisning i alla relevanta ämnen omgående inrättas.

Vidare bör möjligheten till distansundervisning undersökas (distansundervisning är pedagogisk undervisning där eleven arbetar med av lärare framtagna uppgifter på egen hand). Distansundervisning innebär inte att föräldrar ska kunna undervisa sina barn hemma, utan ska vara ett komplement och användas när inga andra alternativ är möjliga. Utgångspunkten ska alltid vara att eleven ska ingå i ordinarie skolverksamhet. Det finns emellertid idag ett korrespondensgymnasium i Torsås, med riksintag, vilket har undantagits förbudet av distansundervisning.

Centerpartiet vill att försöksverksamhet med fjärrundervisning i alla relevanta ämnen införs omgående och att förbudet mot distansundervisning avskaffas för grund- och gymnasieskolan.

Socialtjänst

Socialtjänsten och kommunerna går i många fall på knäna. Den stora mängden asylsökande under hösten 2015 satte ytterligare press på en redan hårt prövad socialtjänst. I synnerhet har mottagandet av ensamkommande barn inneburit stora utmaningar för många kommuner. Det krävs kraftigt kapacitetshöjande, kostnadsbesparande och regelkrångelskapande åtgärder.

Ensamkommande barn som kommer till Sverige har rätt att få en god man, som i förälders ställe ska bestämma i frågor runt barnet, personliga som rättsliga och ekonomiska. Uppdraget är tillfälligt tills beslut om uppehållstillstånd eller avvisning meddelas. Lagen om gode män är dock, liksom många andra regler kring ensamkommande barn, utformad när det kom några hundra ensamkommande varje år.

Det har länge funnits kapacitetsbrister för gode män och med en mycket kraftig ökning av ensamkommande är behovet större än någonsin. Det är svårt att rekrytera och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många personer. Av samma skäl finns det i dag personer som har godmanskapet som enda sysselsättning, och kan hantera ett mycket stort antal barn. Ofta fungerar det bra, men både krav och vägledning brister. I stället borde de ensamkommande barnen få en professionell företrädare med specialkompetens utsedd. Den personen ska sedan följa barnet fram till Migrationsverkets beslut. SKL konstaterar att ett liknande system används i Nederländerna, där en socionom med rätt utbildning kan ta hand om ett tjugotal barn och rutinerna är inarbetade. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Det skulle innebära ett mer modernt system som ger det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt.

För två år sedan infördes krav på socionomexamen eller annan relevant högskoleutbildning för anställda i barn- och ungdomsvården med vissa myndighetsuppgifter. Mot bakgrund av det tryck som ställs på landets olika socialförvaltningar i spåren av flyktingkrisen är det i dagsläget omöjligt för många kommuner att uppfylla lagens krav. Bristen på socionomer att handlägga ärenden drabbar alla inblandade: Unga som blir föremål för orimligt långa utredningar, stora delar av yrkesgruppen som lider av en alarmerande dålig arbetsmiljö och kommunerna som har svårt att uppfylla vad som förväntas av dem då socionomer slutar, sjukskrivs eller helt enkelt undviker att söka sig till kommunala förvaltningar. Kravet på socionom/högskoleexamen bör ersättas med krav på lämplig kompetens och erfarenhet.

Centerpartiet föreslår att kommunernas socialnämnder under fem års tid beviljas dispens från kravet att enbart anställa myndighetsutövande personal med socionom- eller annan högskoleexamen.

Vid mottagandet och utredningen av ensamkommande barn intervjuas ofta samma ungdom på exakt samma sätt av flera olika personer. Flera handläggare på Migrationsverket, flera socialsekreterare, kontaktpersoner på boendet, det offentliga biträdet, god man, lärare på skolan. Det är ineffektivt och tidsödande både för den enskilde asylsökande och för det svenska mottagandet. Centerpartiet föreslår därför att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter ska kunna delas mellan myndigheter, så att allting inte måste handhas vid varje steg i utredningen. Att effektivisera och minska behovet av ytterligare tid med betalda tjänstemän, utredare, gode män och tolkar kan innebära betydande kostnadsbesparingar.

Centerpartiet föreslår att det i utlänningsdatalagen slås fast att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter kring ensamkommande ska kunna delas mellan myndigheter.

Socialnämnden är enligt socialtjänstlagen skyldig att tillhandahålla en utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem. Kravet är en välmenande, men i dagsläget orealistisk, pålaga för redan pressade socialförvaltningar. Även Sveriges Kommuner och Landsting bedömer att det i den rådande situationen ska vara möjligt för socialtjänsten att göra undantag från kravet att tillhandahålla utbildning till familjehem, dels genom att i varje enskilt fall bedöma behovet, dels genom att genomföra utbildningen stegvis utifrån bedömt behov.

Centerpartiet vill att det i socialtjänstlagen ges möjlighet för kommunernas socialnämnder att göra undantag från kravet att tillhandahålla utbildning för familjehem.

Ensamkommande barn har rätt till viss utrustning som de gode männen ska ansöka om på en särskild blankett där allting måste specificeras. Plagg för plagg, ned till minsta lilla strumpa. Utöver bidrag för kläder ansöker man om bidrag för busskort, utrustning för skolgymnastik med mera. Varje ansökan ska innehålla en motivering till varför barnet behöver detta.

Vid träffar med gode män har det framkommit att de i flera fall fått olika mycket pengar efter Migrationsverkets handläggning. Detta trots att de har fyllt i blanketten likadant, att deras barn bor på samma boende och att barnen inte har några tillgångar. Flera gode män säger att skillnaderna har ökat markant under våren. Detta leder till stor och onödig administration då olika handläggare måste pröva varje fall för sig, trots att det rör sig om områden som skulle kunna schabloniseras. Det leder också till frustration, avundsjuka och konflikter bland barnen, som trots lika förutsättningar behandlas olika. Det här skulle kunna lösas genom att schablonisera beloppet. Då skulle man frigöra handläggares tid i Migrationsverket, förenkla de gode männen arbete och minska konflikter mellan ensamkommande barn.

Den som idag exempelvis får rätt till hemtjänst blir i dag beviljad en specifik insats efter biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på hemtjänst utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun, där den enskilde kan vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig – för att få en viss insats. Linköpings kommun är dock stämt vid vite för att ha beviljat insatser utan biståndsbeslut.

Erfarenheterna visar att arbetsmetoden med förenklade biståndsbedömningar är samhällsekonomiskt effektiv eftersom det minskar kostnaderna för administration vid biståndsbeslut. Kommunens erfarenhet är att ingen äldre efterfrågar mer hemtjänst än vad man faktiskt behöver. Trots detta är modellen formellt sett inte tillåten. Det behöver finnas möjlighet att ge lättillgängligt stöd och individuella insatser utan biståndsbedömning. På detta sätt frigörs tid för de mest behövande barnen som far illa, barn som ska placeras i familjehem, stödboende eller HVB.

Centerpartiet föreslår att socialtjänstlagen förändras för att möjliggöra hemtjänst utan biståndsbedömning för kommuner som så vill.

Enligt gällande regler får bara en tandläkare inom Folk tandvården utföra behandlingar på asylsökande personer. Detta trots att drygt hälften av tandvården i Sverige bedrivs i privat regi. Denna godtyckliga begränsning innebär ett onödigt högt tryck på Folk tandvården som tvingas prioritera mellan vanliga kunder och asylsökande samtidigt som privatpraktiserande tandläkare har ledig kapacitet.

Centerpartiet vill att privattandvården ska ges möjlighet att behandla asylsökande patienter och därigenom öka utbudet av tandläkare.

Kommuner och civilsamhälle

Första linjen i asylmottagandet är just Sveriges kommuner. Det är på asylboenden, i familjehem, på förskolor och grundskolor, sfi, vårdcentraler och HVB-hem mottagandet sker i praktiken. Många kommuner och landsting har en pressad situation och kämpar mot kostnadsökningar, stelbenta regler och fyrkantiga byråkratier för att kunna uppfylla vad som förväntas och krävs av dem. Kommunpolitiker oavsett partifärg vittnar om stressade och slutkörda medarbetare inom skola, vård och omsorg.

Långsiktigt avgörs kommunernas möjligheter att integrera nya invånare till stor del av Sveriges allmänna ekonomiska utveckling, de lokala arbetsmarknaderna, sjuk- och arbetslöshetstal och antalet bofasta skattebetalare. I ett mer omedelbart perspektiv hänger möjligheterna till mottagande och integration till stor del på de regler, föreskrifter och lagar som styr hur kommunerna får lösa sina uppgifter.

Möjligheterna för kommuner och landsting att uppfylla sina åtaganden gentemot sina invånare, bofasta som asylsökande, kan och måste, underlättas. Situationen kräver konkreta och genomförbara reformer för att minska krångel, banta byråkratier och kapa kostnader i kommunerna. Centerpartiet har sedan tidigare föreslagit ett antal större reformer för att minska kostnaderna, öka mottagningskapaciteten, korta vägen till jobb och värna rätten att söka asyl.

Systemet för kostnadsersättning till kommunerna vid flyktingmottagande är krångligt och otillräckligt. Detta systemfel minskar kommunernas förtroende för mottagandet och för Migrationsverket. Därför behövs reformer som gör att ersättningssystemet lever upp till sina syften: att kommunerna får full kompensation för de kostnader som är kopplade till asylboenden, kommunplaceringar och anhöriga.

Migrationsverkets roll bör renodlas till att omfatta själva asylansökan. På så vis skapas förutsättningar för att korta Migrationsverkets handläggningstider och stärka kompetensen hos handläggarna. Parallellt överförs medel för uppdraget att ta emot asylsökande och nyanlända, från Migrationsverket och Arbetsförmedlingen till kommunsektorn. Ersättningen till kommunerna måste givetvis utformas så att den täcker kostnaderna för kommunsektorns åtaganden.

Varje människa måste kunna bidra efter förmåga och få förutsättningar att vara delaktig i samhällslivet. Civilsamhället är ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Inte minst nu när vi har en situation i omvärlden som gör att många människor söker skydd här. Samtidigt har vi en regering i Sverige som vill slopa avdragsrätten för bidrag till ideella organisationer. Vi vill ha kvar denna avdragsrätt.

Vi vill förbättra möjligheterna för det civila samhället att göra samhällsinsatser. Ett sätt är bättre kunskap om de utmaningar som finns i samhället. Här kan det offentliga bli bättre på att bjuda in det civila samhället för samtal och samverkan. Det måste också finnas tillgång till samlingslokaler till rimlig kostnad även i städer för att möjliggöra denna typ av aktiviteter. Därför behöver det offentliga på alla nivåer bli bättre på att tillgängliggöra sina lokaler för föreningslivet på tider de annars är outnyttjade.

Vi kan också se att det finns hinder i systemen för exempelvis asylboenden. Vi vill alltid se till individen, oavsett om personen ifråga har fått ett personnummer eller inte och oavsett om den personen troligen kommer att få stanna i Sverige eller inte. Vi vill att den enskilda människan ska få utvecklas genom bland annat samröre med det civila samhället. Det handlar om mänsklig bildning, inte bara utbildning. Idag krävs personnummer på deltagarna i en studiecirkel för att vara bidragsgrundande för studieförbunden. Detta vill vi ändra på. Då kommer fler människor få tillgång till det studieförbundet kan erbjuda.

Ta lärdom av internationella och inhemska erfarenheter av civilsamhällets betydelse för integrationen. Flytta pengar från Arbetsförmedlingen till föreningar och frivilliga nätverk. De medel som finns att söka för verksamhet med exempelvis flyktingguider behöver breddas så det blir enklare att utveckla nya metoder och på ett bättre sätt erbjuda nyanlända ett nätverk i sitt nya hemland.

Johanna Jönsson (C)

Annika Qarlsson (C)

Fredrik Christensson (C)

Solveig Zander (C)

Anders W Jonsson (C)